

Аранђел Смиљанић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

ДУБРОВАЧКО ПИСМО ВОЈВОДИ РАДИЧУ САНКОВИЋУ

1399, 3. октобар

Сажетак: Дубровчани су у овом писму војводи Радичу одговорили на више питања и захтјева које им је он прије тога поставио. Најприје су одбили да изруче Радоњу (вјероватно Куделиновића), правдајући се правом азила у њиховом граду. Затим су обавијестили војводу да су за замјену земље писали краљу Остоји, да ће му и убудуће писати и о томе говорити. Још су му јављали да су до њих стигли гласови како се Турци организују у Србији с циљем напада на Зету. Међутим, нису били сигурни у те вијести, те су молили војводу Радича да им јави нешто више о томе, наравно под условом да о томе нешто више зна или ако у међувремену сазна.

Кључне ријечи: Дубровчани, писмо, војвода Радич Санковић, Радоња, краљ Остоја, Турци, Зета.

Војвода Радич Санковић боравио је у граду подно Срђа у посљедњој декади августа 1399. године. Том приликом издао је повељу којом је потврдио продају свог баштинског села Лисац, што је било од секундарног значаја¹. Много важније од тога било је његово прихватање продаје Приморја², које се десило почетком те године, што је и био главни разлог војводиног незадовољства. Иако је у Дубровнику био лијепо дочекан и свечано испраћен, Радич је на повратку, у Сланом одузео једну краву, чији власник је био дубровачки властелин, али Дубровчани око тога нису жељели да направе посебан случај. Вјероватно су били срећни због успјешно окончаних преговора са Санковићем, те нису хтјели нове

---

* Ел. пошта: arandjel.smiljanic@ff.unibl.org

¹ Радич је за село Лисац добио 1.500 перпера. О тој повељи више видјети у раду С. Мишића, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровнику*, ССА 6 (2007) 183–199.

² Ј. Мијушковић, *Хумска властееоска породица Санковићи*, ИЧ 11 (1960) 44–45; иста, *Доделивање дубровачког грађанства у средњем веку*, Глас САНУ ССXLVI (1961) 93, 99.

проблеме са њим³. Након тога, бар неко вријеме, биљеже се добри односи између војводе Радича Санковића и Дубровника.

Крајем септембра или почетком октобра 1399. године у Дубровник је стигао посланик војводе Радича са његовим писмом. Из дубровачког одговора може се закључити шта је писало у Санковићевом писму. Најприје, он је тражио изручење Радоње. Вјероватно је у питању Радоња Куделиновић⁴, јер се у дубровачким изворима, као сасвим позната личност, често помиње само по личном имену без икаквог презимена⁵. Радичев захтјев Дубровчани су одбили, правдајући се да је њихов град „слободно мјесто за сваког човјека“. Други захтјев односио се на замјену земље. Могуће да је војвода Радич и даље потезао питање губитка својих баштинских посједа у Приморју и евентуалне надокнаде од стране краља Стефана Остоје. Овдје су Дубровчани примијенили своју добро познату дипломатску вјештину – да ће и даље писати и говорити краљу како би обештетио војводу Радича, мада је упитно да ли су било шта чинили по том питању. Коначно, треће што би Радич тражио од њих нису били никакви захтјеви, већ евентуалне новости. Власти Општине су му јавиле о гласовима како се Турци скупљају у Србији и како ће одатле кренути на Зету. Будући да ни сами нису били сигурни у то, на крају су га замолили да им јави ако он сам нешто више сазна о томе. Како нема података о томе да је војвода Радич и даље тражио изручење Радоње, могуће да је сукоб ускоро био изглађен. Ако нисмо сигурни у то, онда свакако јесмо у то да од замјене земље није било ништа, као ни од турског напада од кога су сви страховали. Наредни дипломатски контакт помиње се почетком 1400. године, када је дубровачки поклисар дошао код војводе Радича који га је дочекао под ведрим небом у Поповом пољу⁶.

---

³ Дубровачка влада је издвојила чак 250 перпера за петорицу властелина који су били Радичева пратња у њиховом граду. Након што је узео поменуту краву, Дубровчани су одлучили да за њу плате власнику седам перпера као вид одштете. J. Tadić, *Promet putnika kroz Dubrovnik u srednjem веку*, Dubrovnik 1939, 141.

⁴ У прилог томе да се овдје радило о Радоњи Куделиновићу иде и оно што је записано у дубровачком писму: „Истина је да се много људи тужило на Радоњу...“. Зна се да су требињски властелини, жупан Радосав Главић и Љубиша Богданчић, у прољеће 1398. тражили изручење Радоње Куделиновића, али су их власти Општине одбили. О томе више у А. Смиљанић, *Дубровачко писмо жупану Радосаву и Љубиши*, ГПБ 8 (2015) 9–14.

⁵ М. Динић, *Хумско-требињска властела*, Из српске историје средњег века, Београд 2003, 334.

⁶ Њиховом разговору, уз поклисареве слуге, присуствовало је и неколико властелина војводе Радича. С. Ћирковић, *Историја Босне*, 219.

Опис писма и ранија издања

Писмо које су Дубровчани 3. октобра 1399. упутили војводи Радичу Санковићу није сачувано у оригиналу, али зато јесте препис који се налази у књизи Руска Христифоровића, и то на 21. листу који највећим дијелом испуњава.⁷ То је једини препис на том листу. Постоје мала оштећења на десној страни при врху и једна мрља при дну, али она не угрожавају читање. Размаци између редова су нешто већи, као и слова како се иде од почетка ка крају преписа. Почиње знаком крста, а испод преписа налази се датум писан латинским словима и римским бројевима. Писмо је досад објављено два пута: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 25; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 133–134.

Текст писма**

+ Почтеном⁸ а намь многлюбимом⁸ пригатељу вокводи Радич⁸ вад[ь] вла²|владџаг⁹ гр[а]да Дџбровника кнеза и вад[ь] вьсе впкине многосрџчно¹⁰ поздра³|вкник. Писаник твоє любве примисмо по вашем(ь) слџзѣ |4| и що наамь ваша любавь џписа и по нкм(ь) порџчи в в(ь)сем(ь)¹¹ добрѣ разџмѣсмо |5|. А що ваша любавь пише за Радоню нашь почтени пригатељу тои¹² к |6| видомо¹³ вьсемџ свѣтџ, а и твоки любвѣ крѣ к Дџбровник(ь) слободно мѣсто |7| вьсакомџ члов(ѣ)кџ и тко гваѣ¹⁴ бџде питати правде прѣдѣ насъ ми се |8| не моремо¹⁵ вад[ь] правде дѣлить. А крѣ на Радоню кс(ть) много люди кои се |9| на нѣга тџже дош[а]дѣ Радоня џ градѣ, а уни га бџдџ питати прѣдѣ насъ |10| потрѣбно к да вадгов[а]ра. Ако правѣ встане добрѣ, аколи кривѣ ми се вад[ь] |11| правде не моремо¹⁶ дѣлить. Потрѣбно к наамь вьсакомџ свою правѣ дати |12|. А¹⁷ що намь

⁷ DAD, *Lettere e commissioni di Levante* I, fol 21.

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

⁸ М. Пуцић и Љ. Стојановић: *многлюбимомџ*.

⁹ М. Пуцић и Љ. Стојановић: *владџаго*.

¹⁰ М. Пуцић: *многосрџчно*; Љ. Стојановић: *много срџчно*.

¹¹ Посљедње двије ријечи изостављене су у издању Љ. Стојановића.

¹² Љ. Стојановић: *то*.

¹³ М. Пуцић: *вѣдомо*

¹⁴ М. Пуцић: *ткогодѣ*; Љ. Стојановић: *годѣ*.

¹⁵ М. Пуцић: *неморемо*.

¹⁶ М. Пуцић: *неморемо*.

¹⁷ М. Пуцић: *И*.

г(о)вори на рѣчь вашъ слѣга ѡ замѣни ѡд[ъ] земль¹⁸, нашъ срѣдчни |13| припатељу ми смо доволѣ¹⁹ писали и говор[и]ли г[оспо]д[и]нѣ краљу и ѡщъ²⁰ ѡд[ъ] наше |14| стране въсе цю вѣдемо моки г(о)вор(и)ти и ѡщъ²¹ писатъ некъмо се пощтед[и]ти |15|. Я ѡ гласовѣхъ имамо за²² гласе крь се Тѣрци²³ кѣпе ѡ Срѣлк на Зетѣ |16| и дрѣгвидѣ²⁴ да не вѣмо²⁵ кѣдѣ. Тези за сѣди²⁶ гласове имамо. Яко кокъ |17| напрѣдѣ ѡзимамо, хѡккъмо твожи любвѣ ѡписатъ²⁷, а и вашѣ м(и)л(о)сть |18| молимо ако ви кокъ гласове ѡзимате²⁸ вѣд[и] ти²⁹ м(и)л(о)сть даи намъ видѣтъ.

Испод текста преписа писма налази се латински написан датум: ad III octubro 1399.

Превод

Поштованом и нашем многољубљеном пријатељу војводи Радичу од владајућег кнеза града Дубровника и од све Општине многосрдачни поздрав. Писмо твоје љубави примили смо по вашем слуги и што нам је ваша љубав написала и што сте нам по њему (слуги) поручили све смо добро разумјели. А што Ваша љубав пише за Радоњу, наш поштовани пријатељу, то је познато цијелом свијету, а и твојој љубави, како је Дубровник слободно мјесто за сваког човјека, и ко год буде од нас тражио правду, ми је не можемо ускратити. Истина је да се много људи тужило на Радоњу од како је дошао у наш град, а од нас су тражили да га испитамо. Ако се утврди да је праведан – добро је, а ако се утврди да је крив, ми правду не можемо ускратити. Ми сматрамо да свако треба да добије своју правду. А што нам је говорио ваш слуга о замјени за земљу, наш срдачни пријатељу, ми смо много писали и говорили господину краљу и још ћемо писати и говорити колико будемо могли, при чему се

¹⁸ М. Пуцић: *земаль*.

¹⁹ М. Пуцић: *доволѣ*.

²⁰ М. Пуцић: *ѡщѣ*; Љ. Стојановић: *иѡщѣ*.

²¹ Љ. Стојановић: *иѡщъ*.

²² М. Пуцић: *зи*.

²³ М. Пуцић и Љ. Стојановић: *Тѣрци*.

²⁴ М. Пуцић и Љ. Стојановић: *дрѣгвидѣ*.

²⁵ М. Пуцић: *невѣмо*.

²⁶ М. Пуцић: *сѣдѣ*.

²⁷ М. Пуцић: *ѡписати*.

²⁸ Након ове ријечи у издању Љ. Стојановића стоји: *да*. На слици се види да је писар почео да пише нешто што личи на та два слова, али их је прекрижио.

²⁹ Љ. Стојановић: *вѣдит(ъ)*.

сигурно нећемо поштедити. А за новости имамо вијести како се Турци скупљају у Србији како би кренули на Зету, али и другдје, не знамо још куда. За сада такве вијести имамо. Ако још нешто сазнамо, писаћемо твојој љубави, а и вашу милост молимо, ако би какве вијести сазнали, да нам јавите како би и ми знали.

Дана 3. октобра 1399.

Дипломатичке особености писма

Као и већина писама које су Дубровчани упућивали владарима и великашима у свом залеђу, тако и ово почиње са инскрипцијом, односно адресом. И управо ова адреса показује како се промијенио однос Дубровника према војводи Радичу. За разлику од неких ранијих писама у којима се помиње само име и титула особе којој се упућује (војводи Радичу Санковићу)³⁰, овдје се користе изрази изузетног поштовања: „поштованом и нашем многољубљеном пријатељу“. Свакако да је то била посљедица реалне Радичеве моћи, али и тежње Дубровника ка одржању што бољих односа са њим, посебно након што је издао повељу којом је прихватио босанско уступање Приморја Дубровнику. Након тога слиједи уобичајена интитулација („од владајућег кнеза града Дубровника и од све Општине“) и салутација („многосрдчни поздрав“). Остатак писма обухвата експозиција која садржи три питања. Прво се односи на Радоњу (вјероватно Куделиновића) чије је изручење тражио војвода Радич. Власти Општине су га одбиле, правдајући се правом азила и својим темељним слободама. Друго се односило на захтјев војводе Радича који је од краља тражио замјену земље. Очекивао је дубровачко посредовање код краља, а добио обећања да су они већ писали и говорили краљу о томе, те да ће и даље исто чинити. Коначно, треће се односило на вијести о прикупљању турских војних снага у Србији и могућностима за напад на Зету. Писмо завршава без класичног поздрава са лијепим жељама. Умјесто тога, присутна је дубровачка молба да им војвода Радич јави ако чује било шта о потенцијалној турској опасности.

Литература: Ст. Станојевић, *Студије о српској дипломатици* (II Интитулација, 110–162; III Инскрипција, 163–199; IV Салутација, 200–209; VIII Експозиција, 39–61).

---

³⁰ Видјети у А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу*, ГПБ 9 (2016) 18.

Просопографски подаци

Војвода Радич, 1 (ред у изворнику) – војвода Радич Санковић, хумски великаш (ГПБ 6, 13).

Радоња, 5, 8, 9 – вјероватно Радоња Куделиновић, требињски властелин, војвода, и дубровачки грађанин (ГПБ 8, 13).

Arandjel Smiljanić

Université à Banja Luka

Faculté de Philosophie

Programme d'étude de l'histoire

LA LETTRE DE RAGUSE AU VOÏVODE RADIČ SANKOVIĆ

1399, le 3 octobre

Résumé

Fin septembre ou début octobre 1399, l'émissaire avec une lettre du voïvode Radič Sanković est arrivé à Raguse. Le voïvode a demandé aux autorités de la Mairie l'extradition de Radonja (probablement Kudelinović), mais ils l'ont refusé sous prétexte du droit d'asile dans leur ville. Ils ont laissé la possibilité d'extradition si la culpabilité de Radonja se confirmait. Pour l'autre demande du voïvode, ils ont promis de continuer d'en écrire et parler au roi Ostoja pour qu'il fasse l'échange des propriétés. Les Ragusains lui ont aussi annoncé que les Turcs se réunissaient en Serbie, et que de là-bas ils projetaient attaquer Zeta et possiblement un autre pays. Puisqu'ils n'en étaient pas sûrs, ils avaient prié le voïvode Radič de les informer au temps s'il recevais plus de renseignements sur les projets et actions des Turcs.

Mots-clés: Ragusains, lettre, voïvode Radič Sanković, Radonja, roi Ostoja, Turcs, Zeta.